

Vivian Gornick, Vincles ferotges i La dona singular a la ciutat L'Altra editorial

«Quan m'acostava a la quarantena, vaig tenir una aventura amb un home a qui apreciava i que m'apreciava. Aquest home i jo ens vam sentir atrets per l'energia de la ment i de l'esperit que cadascun de nosaltres sentia en l'altre. Però per a aquest home –intel·ligent, educat, apassionat per la política com era– també era essencial poder imposar el seu desig sexual en qualsevol relació amb una dona. Quan estàvem junts, no passava ni un moment que no em toqués. Així que entrava a casa meva, em posava la mà al pit; sempre que m'abraçava feia baixar la mà fins als meus genitals; sempre que jeia vora meu intentava fer-me venir un orgasme. Quan ja feia uns quants mesos que estàvem junts, vaig començar a protestar perquè aquells gestos ja començaven a semblar mecànics; aleshores ell sempre m'envoltava amb el braç, m'acariciava el coll amb el nas i em xiuxiuejava a l'orella: «Au, va, ja saps que t'agrada». Com que jo l'estimava de debò i ell a mi –vam passar moments inoblidables junts–, en aquells moments el mirava fixament, movia el cap amb exasperació, però finalment cedia.

Un dia em va suggerir que el deixés sodomitzar-me, cosa que no havíem fet mai. Vaig posar-hi objeccions. L'endemà em va suggerir el mateix. Jo vaig fer el ronsa altre cop.

–¿Com saps que no t'agradarà, si no ho has fet mai? –insistia.

Cansada de sentir-lo, vaig acceptar de provar-ho un cop. No, no, va dir ell, jo havia d'acceptar de fer-ho tres vegades i després, si jo deia que no, seria que no. Així doncs, ho vam fer tres vegades, i si he de ser franca, la sensació física no em va semblar tan fastigosa com em pensava –gairebé contra la meva voluntat, el meu cos hi va respondre–, però, sense cap mena de dubte, no em va agradar.

–Molt bé –vaig dir–, ja ho he fet tres vegades i no ho vull fer mai més.

Érem al llit. Ell em va acariciar el coll amb el nas i em va xiuxiuejar a l'orella:

–Apa, va, un cop més i prou. Ja saps que t'agrada.

Llavors jo vaig recular i el vaig mirar directament a la cara.

–No –vaig dir, i jo mateixa vaig quedar parada de la fermesa de la meua veu.

–Ets una dona ben antinatural! –em va deixar anar amb ràbia–. Saps que ho vols fer. Jo sé que ho vols fer. Però ho rebutges. ¿O és a mi, a qui rebutges?

Altres cops el vaig mirar de ple, però aquesta mirada va ser diferent de les altres.

Un home em pressionava perquè fes una cosa que no volia fer, i em pressionava com no ho hauria fet mai a un altre home, dient-me que jo no sabia el que volia.

Vaig sentir com els ulls se m'empetitien i com el cor se'm refredava. Per primera vegada, però no l'última, vaig sentir conscientment que els homes eren membres d'una espècie aliena a mi. Aliena i desconeguda. Era com si un vel invisible hagués caigut entre jo i el meu amant, un vel prou fi perquè el desig el travessés però prou opac per amagar el caliu humà. La persona que hi havia a l'altre costat del vel em semblava tan irreal com jo, pensava, ho devia ser per a ell. En aquell moment tant me feia si mai més no em tornava a ficar al llit amb un home.

Naturalment, em vaig ficar al llit amb altres homes –amor, baralles, sentiment de felicitat moltes vegades després de la relació amb aquest home–, però el record d'aquella separació subtil, invisible, em turmentava; i més sovint del que m'agrada recordar, aquell record brillava quan mirava la cara d'un home que m'estimava però que no estava convençut que jo necessités el que ell necessitava per sentir-se com un ésser humà.

Amb el temps, vaig anar coneixent altres dones que haurien analitzat

l'experiència d'una altra manera però que de seguida comprenien de què parlava quan descrivia aquell vel invisible. Ja ho té, això, deien la majoria, arronsant les

espatlles. Havien fet les paus amb una situació que era com havia estat sempre.

Jo m'adonava que no podia. Per a mi, s'havia convertit en el pèsol sota vint matalassos: una cosa que m'irritava l'ànima i a la qual no em podia adaptar.

Treballa, em vaig dir a mi mateixa, treballa. Si treballava, pensava, estrenyent-me el cor ara endurit, seria algú al món. ¿Quina importància tenia que renunciés a l'«amor»?

Tal com van anar les coses, en tenia més, d'importància, del que m'hauria imaginat mai. A mesura que van anar passant els anys, vaig veure que duia l'amor romàntic injectat com un tint en el sistema nerviós de les meves emocions, entrelaçat en tot el teixit del desig, la fantasia i el sentiment. Turmentava la psique, feia mal als ossos; estava tan incrustat en la naturalesa de l'esperit que feia mal als ulls de mirar-lo directament i veure'n la influència. Seria una causa de dolor i conflicte la resta de la meua vida. Aprecio el meu cor endurit –l'he apreciat tots aquests anys–, però la pèrdua de l'amor romàntic encara me'l pot esquinçar.»

una altra possibilitat: «Una vegada vaig tenir una amiga amb qui estava segura que envelliria. No hauria descrit la meua amistat amb l'Emma com Montaigne va descriure la seva amb Étienne de la Boétie –una amistat en la qual l'ànima es refina–, però ara que hi penso, veig que, en alguns aspectes importants, era semblant. La nostra relació, si no refinava l'ànima, certament nodria tan bé l'esperit que, durant molt de temps, totes dues vam viure plenament el nostre jo inquisitiu en presència de l'altra. A l'escola, totes dues érem exemples excel·lents d'aquelles noies intel·ligents que, mogudes per les seves inseguretats, expressen fàcilment burla i crítica. No va ser fins al cap d'uns quants anys que aquelles formidables defenses van canviar prou perquè cadascuna es pogués veure reflectida en l'altra. Recordo una vegada, quan teníem uns vint-i-cinc anys, que vaig sentir l'Emma corregir la gramàtica d'algú –«S'ha de dir que no pas què»–, i el menyspreu de la

seva veu em va fer angúnia. Gràcies a Déu que jo no parlo així, vaig pensar. Però hi parlava. Ja teníem trenta anys ben bons, quan em vaig adonar que jo enraonava com l'Emma quan dèiem alguna cosa desagradable. I llavors el caràcter correctiu del fet de reconèixer-se un mateix –un fet emocionat que va tenir lloc en aquell moment de la nostra vida– va tenir un efecte màgic sobre nosaltres. En un no res, vam sentir la necessitat de trobar-nos o parlar almenys tres vegades a la setmana. Semblava que davant nostre s'estenia el camí d'una amistat que duraria per sempre.

Per al profà, aquesta connexió tan vital entre l'Emma i jo podia ser desconcertant. Ella era una burgesa de cap a peus, jo, una feminista radical que no tenia res. Ella s'havia casat, era mare i feia carrera acadèmica; jo m'havia divorciat dues vegades, no tenia fills i feia una vida marginal treballant com a autònoma. Sota aquestes realitats que ens separaven, però, hi havia una capacitat d'influir única i imperiosa que feia que ens sentíssim irresistiblement atretes l'una a l'altra.

Juntes, trobàvem aspectes de la situació general aplicables a les nostres pròpies circumstàncies. L'Emma havia optat per una família, jo havia rebutjat la família; ella compartia els valors de la classe mitjana; jo odiava la classe mitjana; ella tenia pànic a la soledat, jo la suportava. Així i tot, com més temps feia que quedàvem i xerràvem, més clarament vèiem que per a totes dues era primordial saber com havíem arribat a ser com érem. Quan parlàvem de l'esgotament de l'amor i de l'angoixa de la feina, de l'olor de les criatures i del gust de la solitud, en realitat parlàvem de la recerca del jo i de la confusió implícita de la mera estructura d'aquella frase: ¿Què era el jo? ¿On era? ¿Com es buscava, abandonava o traïa? Aquestes eren les preguntes que més ens preocupaven. Vam descobrir que el que exploràvem juntes era la consciència com un valor primordial.

A mesura que anaven passant els dies, els mesos i els anys, aquelles preguntes ens absorbien cada cop més, ens sentíem estimulades pel pensament abstracte i la concreció de la vida de cada dia. Quan conversàvem, totes dues sentíem la força del context que s'imposava sobre la quotidianitat. Com més exploràvem els fets immediats al servei de l'àmbit teòric –una trobada casual a l'autobús, un llibre començat o acabat feia poc, un sopar que havia anat malament– més gran semblava el món. El dia a dia esdevenia matèria primera per a una perspectiva en procés de desenvolupament que anava adquirint impuls narratiu: assegudes en una sala d'estar, menjant en un restaurant, passejant pel carrer; era com si haguéssim copsat les coses íntegrament sense ni tan sols haver de sortir de casa. I així vam continuar durant gairebé deu anys. I llavors, un dia, el lligam entre nosaltres va començar a desfer-se. Vaig tenir una topada amb el marit de l'Emma i ella ho va considerar un motiu de divisió. L'Emma va llegir un llibre d'una autora que defensava l'alliberament de la dona i que jo apreciava, i em va doldre el seu menyspreu. Cadascuna va crear una nova amiga a les virtuts de la qual l'altra no sabia correspondre. Aquell hivern jo amb prou feines podia pagar el lloguer, i la preocupació de l'Emma per la nova decoració de casa seva em va calar endins. De cop i volta, l'aventura que havíem creat a partir de les nostres circumstàncies tan diferents començava a tornar-se agra: el meu pis acollidor ara era estèril, el seu afable marit, un ximple. ¿Qui som nosaltres?, recordo que vaig pensar. ¿Què fem? ¿I per què ho fem juntes?

A poc a poc però inexorablement, l'empresa mental i espiritual a què havíem consagrat la nostra amistat va començar a perdre força davant la intrusió creixent de les afinitats que definien realment les nostres vides. Com un bardissar incontrolable que envaeix una clariana del bosc, les diferències es van apoderar de nosaltres. En un no res, l'amistat que durant tant de temps havia generat emoció i

havia exercit poder ara era viscuda com una necessitat que s'havia esgotat.

Semblava que, d'un dia per l'altre, havia fet una llarga passa i s'havia desplaçat del centre urgent al marge exhaust. Com el desig sexual, recordo que vaig pensar distretament un matí que m'estava ajaguda al llit mirant al sostre. I llavors, una mica atordida, me'n vaig adonar: És això. És això exactament. Desig sexual.

Al final, l'amistat que tenia amb l'Emma s'assemblava d'una manera increïble a l'amor romàntic. La passió que s'havia encès entre nosaltres ara em semblava equivalent a la mena de sentiment eròtic que mor per la seva pròpia intensitat en el moment que un s'adona que bona part d'un mateix no s'identifica amb aquesta atracció dels sentits. La ironia en aquest cas era que l'amor sexual sovint fracassa perquè els amants no comparteixen prou sensibilitat, mentre que, de sensibilitat, l'Emma i jo n'havíem tingut de sobres.

Quan la meva amistat amb l'Emma s'estava desintegrant, vaig recordar que Winston Churchill una vegada havia dit que no hi havia amics permanents, només interessos permanents, i, tot i que entenia que Churchill volia dir que l'ambició mundana supera les lleialtats personals, recordo que vaig pensar fins i tot llavors: S'equivoca; tampoc no hi ha interessos permanents. El que havia espatllat la relació entre l'Emma i jo havia estat la infidelitat dels nostres «interessos» inconstants.

Les nostres vides interiors, va dir William James, són fluïdes, inquietes, volubles, sempre en transició. Les transicions, especulava, són la realitat, i concloïa que la nostra experiència «viu en les transicions». És una informació difícil d'assimilar i encara més difícil d'acceptar; així i tot, és persuasiva i transparent. ¿Com, si no, es pot explicar el misteriós canvi en les simpaties emocionals que, a qualsevol hora de qualsevol dia, fan que un matrimoni, una amistat, una relació professional que ha estat en perill de dissoldre's una vegada i una altra, tot «de sobte», s'acabi de

debò?

La desaparició del sentiment en l'amor romàntic és un drama que la majoria de nosaltres coneixem i, per això, ens pensem que podem trobar-hi una explicació.

Esclaus de la intensitat generada per la passió, conferim a l'amor uns poders transformadors; imaginem que sota la seva influència serem persones noves, fins i tot completes. Quan l'esperada transformació no es materialitza, les esperances, junt amb l' enamorament, es dissolen abruptament. L'emoció de sentir que l'amant et coneix ara s'esvaeix i es transforma en ansietat de sentir-se exposat.

Tant en l'amistat com en l'amor, l'expectativa que la versió expressiva (si no la millor) d'un mateix es desclourà en presència de l'estimat és essencial. Tot es planteja a partir d'aquesta desclosa. Però, ¿i si tot allò que tenim d'inquiet, fluid i volàtil dins nostre mina constantment la cosa que, ens sembla, més volem? ¿I si, de fet, l'assumpció d'un jo que necessita expressivitat és una il·lusió? ¿I si l'impuls cap a una intimitat estable es veu perpètuament amenaçat per un altre impuls igual de gran, o més i tot, cap a la desestabilització? ¿Què passa aleshores?»